

Správa o finančnej stabilite

November 2021

Odbor finančnej stability

Stretnutie s predstaviteľmi trhu
25. novembra 2021

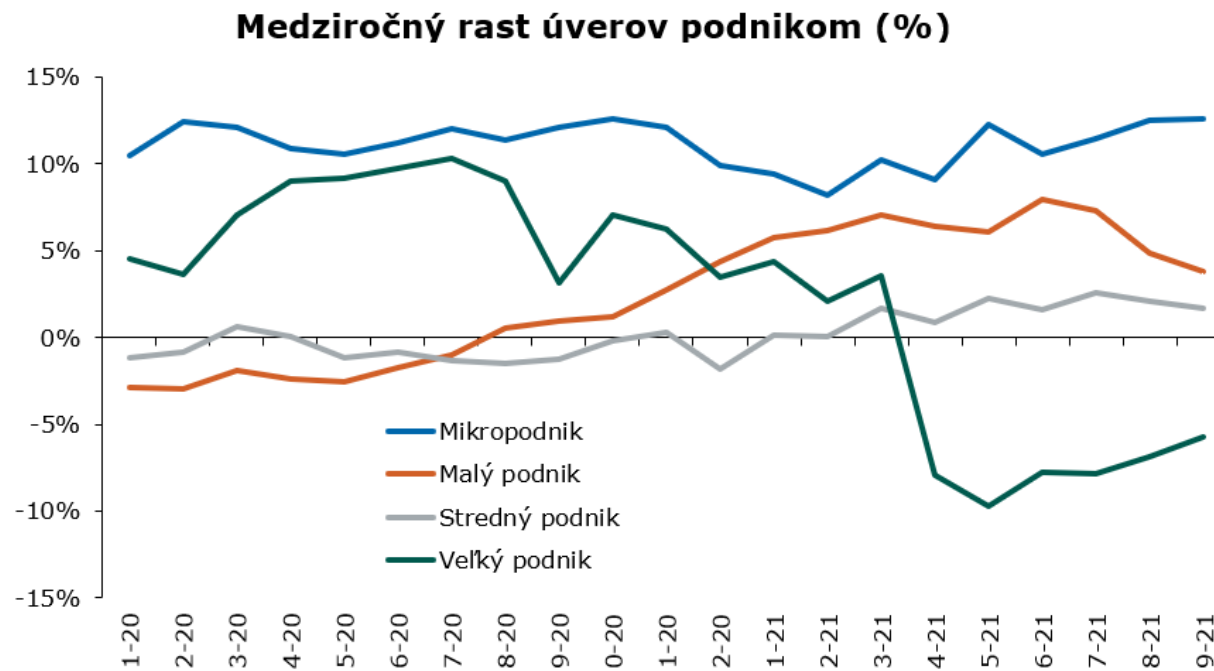
Svetová ekonomika rýchlo rastie, ale vyhliadky sprevádzajú riziká:

- Rýchle globálne oživenie v poslednej dobe naráža na prekážky na ponukovej strane ekonomiky
- Rastie riziko spojené s inflačným vývojom
- Vysoká úroveň rizikového apetítu vedie na trhu finančných aj nefinančných aktív k nárastu nerovnováh, vrátane cenových
- Zhoršenie finančnej pozície verejného sektora

Výkon slovenskej ekonomiky sa postupne zotavuje:

- Pomerne solídny rast ekonomiky (v júni nárast HDP o 10,2 % medziročne)
- Od apríla sa postupne zlepšuje aj situácia na pracovnom trhu
- Riziká ďalšieho vývoja:
 - Priebeh tretej vlny pandémie
 - Pretrvávajúci problém s výrobnými vstupmi, medzinárodnou prepravou a polovodičmi
 - Prudký rast cien energií

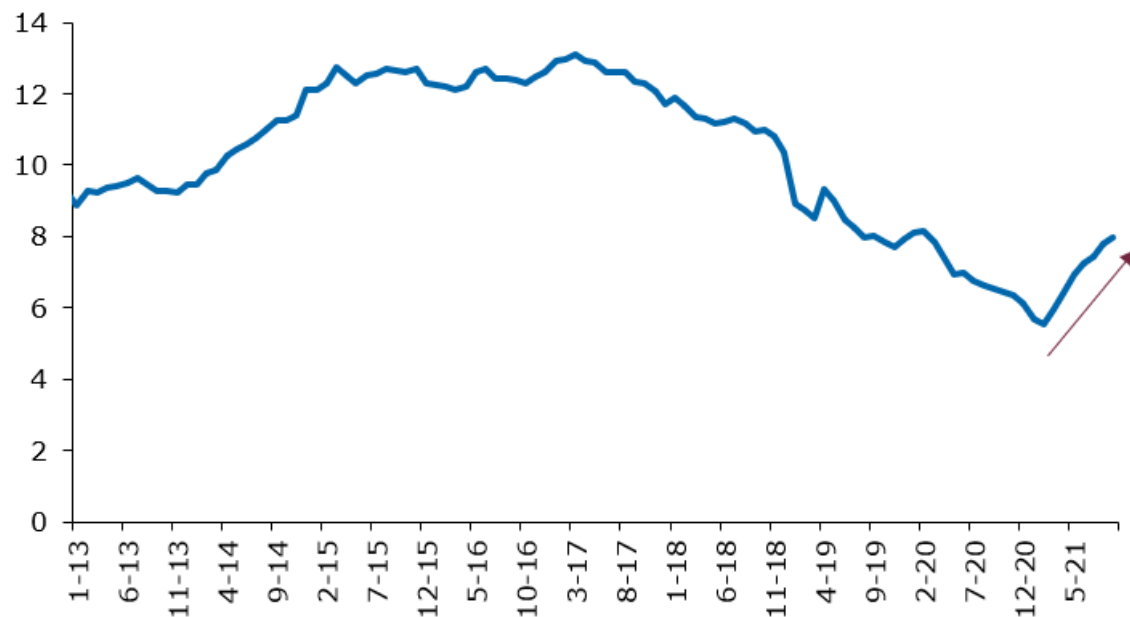
- Rast podnikových úverov je heterogénny a naďalej cítiť určitú neistotu
 - Veľké podniky – splácanie úverov (apríl 2021), silná likvidná pozícia
 - Úvery podnikom dynamicky rastú (12,6 %) aj po ukončení poskytovania garancií
- Mierne oživenie úverovej dynamiky od mája 2021
 - Čiastočné oživenie financovania investičnej aktivity, hoci podniky sú naďalej opatrné

Zdroj: NBS

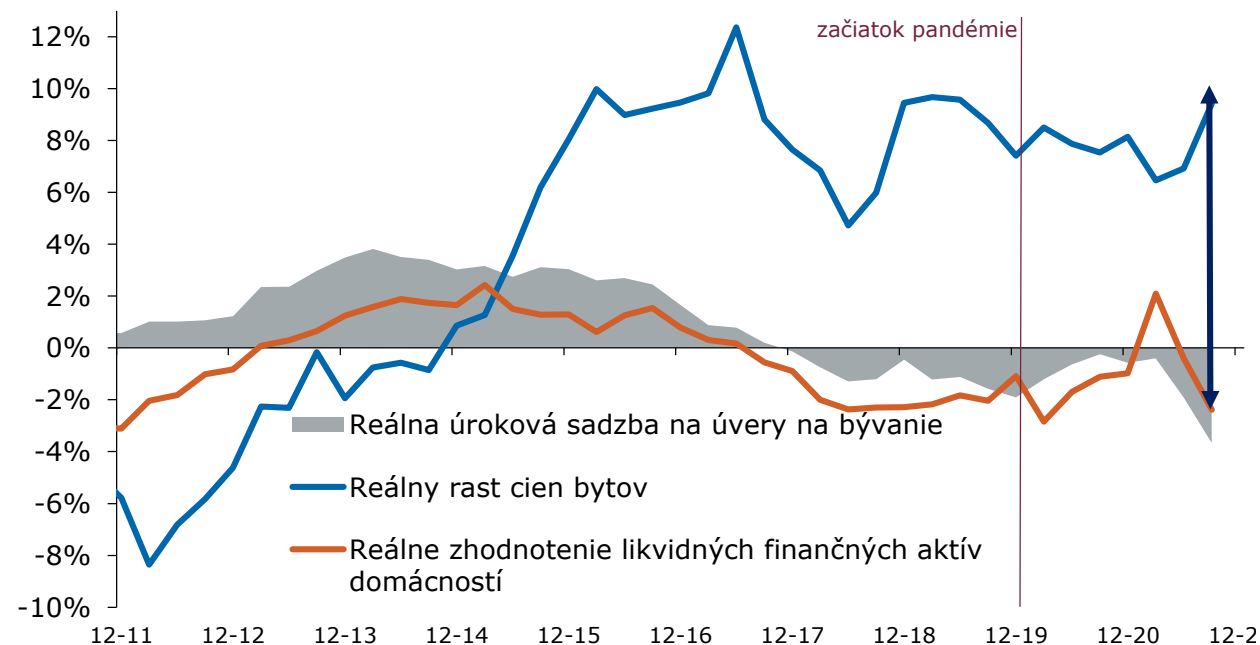
- Kríza sa úverovania bývania dotkla len minimálne
- Výrazné oživenie od marca 2021 – najmä úvery na bývanie (10,7 %)
 - Rastúci dopyt a ponuka
 - Negatívne reálne úrokové sadzby

Medziročný rast úverov domácnostiam (%)

Zdroj: NBS

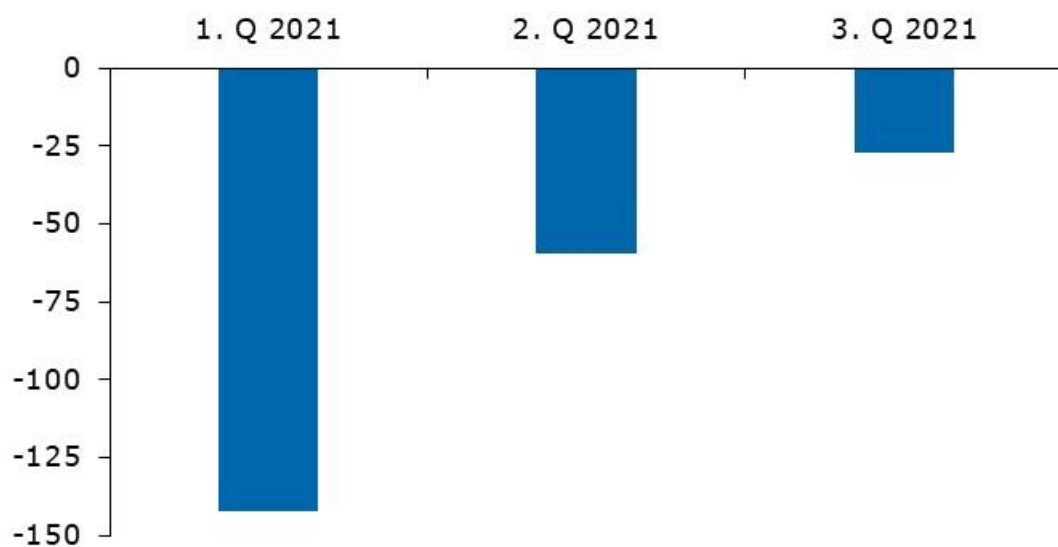
Vývoj reálnej úrokovej sadzby

Zdroj: NBS, mld. EUR

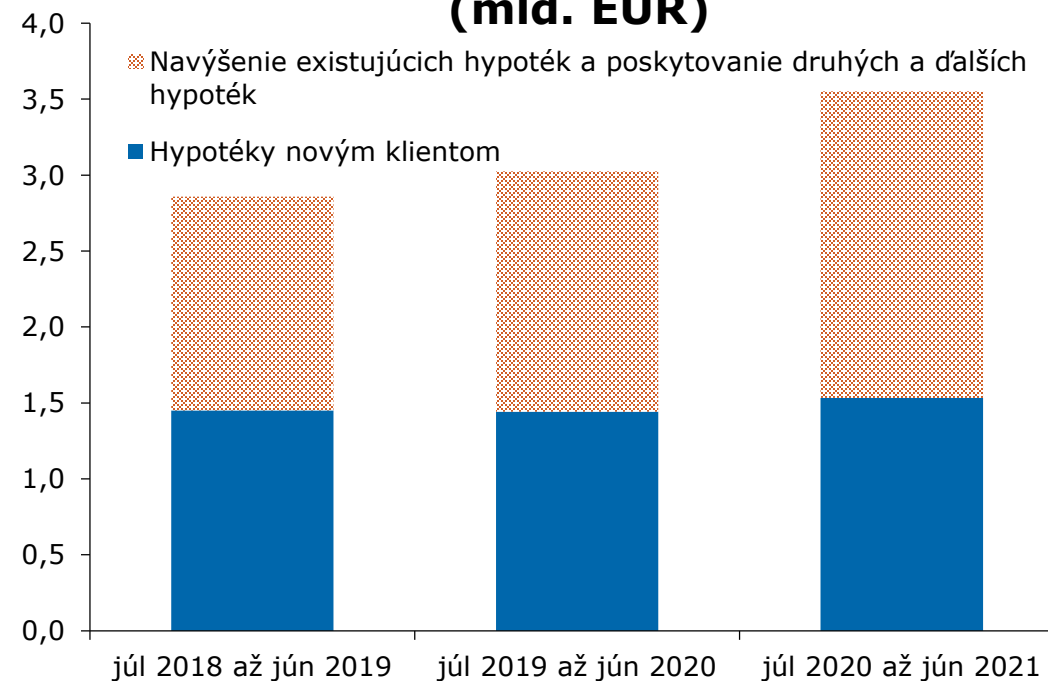
- K nárastu dlhu stále viac prispievalo navyšovanie dlhu u zadlžených klientov
- Postupné oživovanie aj pri spotrebiteľských úveroch (výrazné spomaľovanie poklesu)

Úbytok portfólia spotrebiteľských úverov (mil. EUR)

Zdroj: NBS

Nové úvery na bývanie v danom období (mld. EUR)

Zdroj: NBS

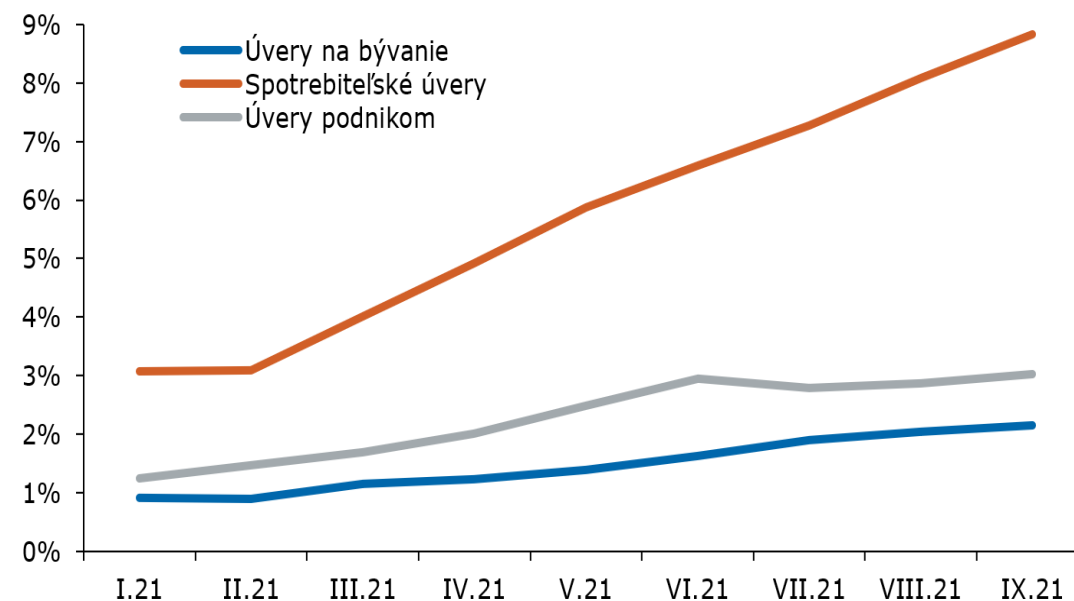
Doterajší vývoj zlyhaných úverov (celkovo)

- Podiel zlyhaných úverov v retaili aj v podnikoch ďalej klesá
- Rastie však čistá miera zlyhania pri spotrebiteľských úveroch
- V podnikovom sektore nárast počtu konkurzných konaní

Zlyhania pri úveroch s ukončenými odkladmi

- Podniky: 0,3 % celkového portfólia, stabilné
+ 0,6 % nových zlyhaní pri úveroch bez odkladu
- Retail: 0,4 % celkového portfólia, ďalej rastie
 - Pri hypotékach ukončených v auguste a septembri: 6 %
 - Pri spotrebiteľských úveroch je v omeškaní až 17 % úverov s predchádzajúcim odkladom

Zlyhané úvery pri ukončených odkladoch

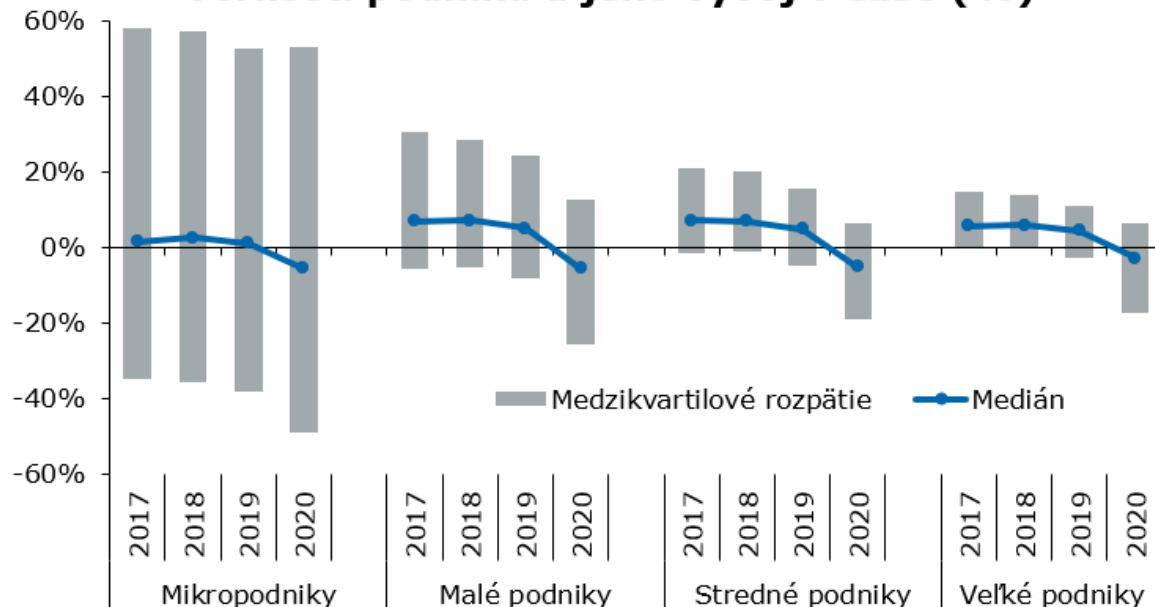
Zdroj: NBS

- Úvery sektoru komerčných nehnuteľností dynamicky rastú (12 % medziročne)
- **Kancelárske priestory – najväčšia neistota**
 - Poklesla cena nájmov, nájomné zmluvy sa však budú prerokovávať postupne
 - Vyšší vplyv najmä pri nižšej kvalite alebo mimo hlavnej biznis lokality
 - Postupný nárast miery neobsadenosti – dokončenie nových projektov + utlmenie nájomnej aktivity, vo výstavbe je naďalej viacero projektov
- **Retailový segment (obchodné centrá) – pretrvávajú isté riziká**
 - Pokles nájomného v dôsledku krízy
 - Štrukturálny vplyv krízy – rast online predaja
 - Niektorí nájomcovia museli odložiť plánovanú expanziu – poskytovanie pôžičiek zo strany prenajímateľov
- **Priemyselné a skladové priestory – výrazný dopyt napriek pandémie**
 - Nárast predaja cez internet, expanzia výrobných kapacít
 - Pokračuje nová výstavba aj nájomná aktivita

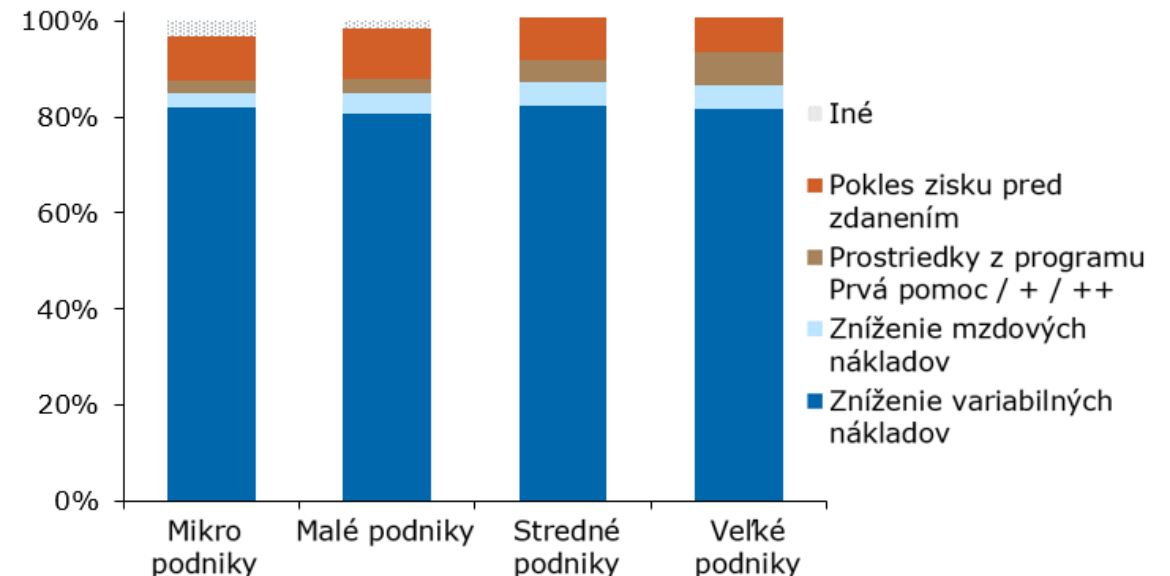
Vplyv koronakrízy na podnikový sektor

- Pokles tržieb vo všetkých kategóriách podnikov - medziročný pokles tržieb vo väčšine podnikov do 10 %
- Heterogénny vývoj medzi jednotlivými podnikmi, sektormi
- Podniky boli schopné do veľkej miery kompenzovať prepád tržieb znížením nákladov (najmä znížením bežných variabilných nákladov)
- Štátne podporné schémy pokryli približne 3 % až 7 % výpadku tržieb, bez nich by bolo zhoršenie ziskovosti o polovicu väčšie

Rozdelenie medziročnej zmeny tržieb podľa veľkosti podniku a jeho vývoj v čase (%)

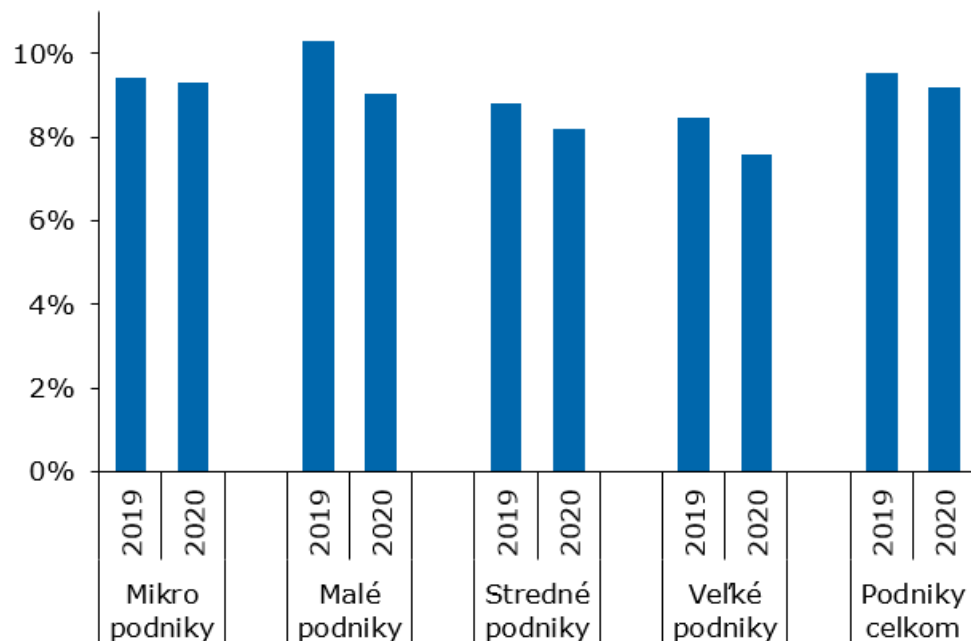
Formy pokrytia poklesu tržieb v jednotlivých skupinách podnikov (%)

Vplyv koronakrízy na podnikový sektor

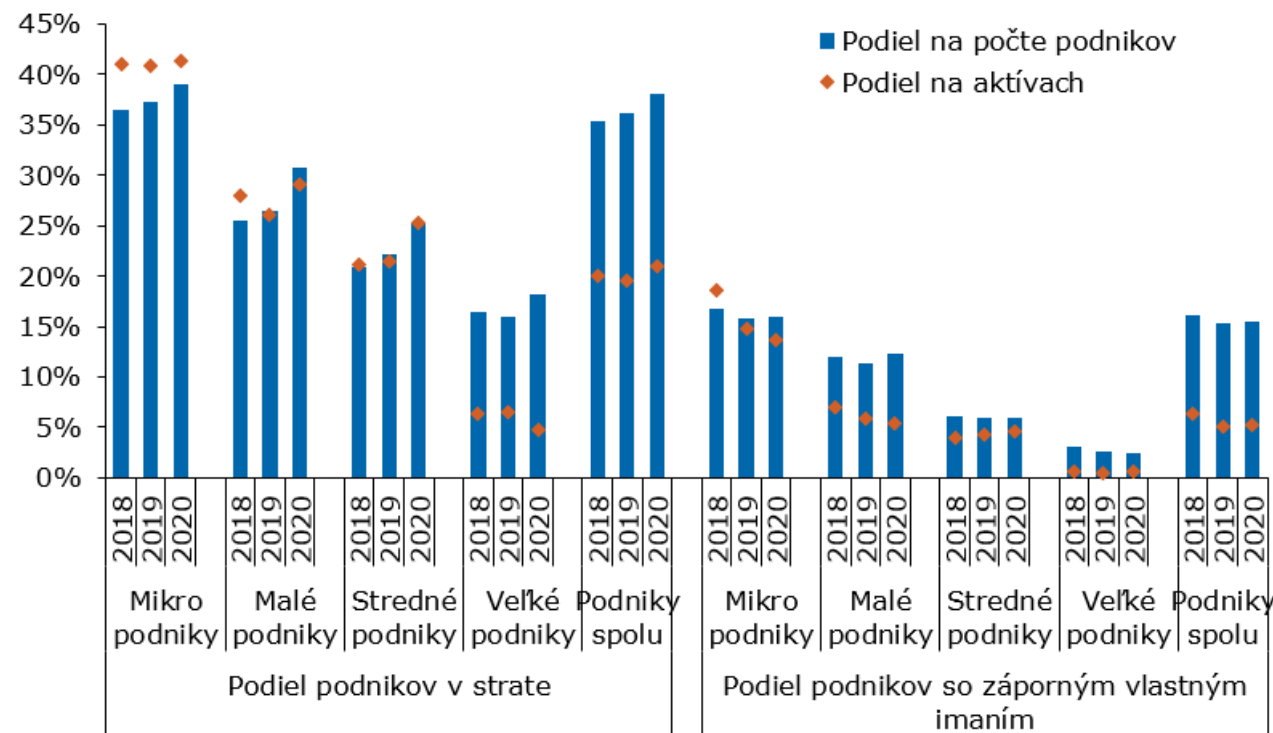
- Prepad tržieb sa premietol do poklesu ziskovosti – pokles priemerného ROE z 9,5 % na 9,2 %
- Podiel podnikov v strate vzrástol len o 2,2 p. b.
- Solventnosť sektora nebola výrazne znížená

ROE v jednotlivých veľkostných kategóriách podnikov (%)

Zdroj: NBS

Vývoj podielu počtu podnikov v strate a so záporným vlastným imaním na celkovom počte podnikov (%)

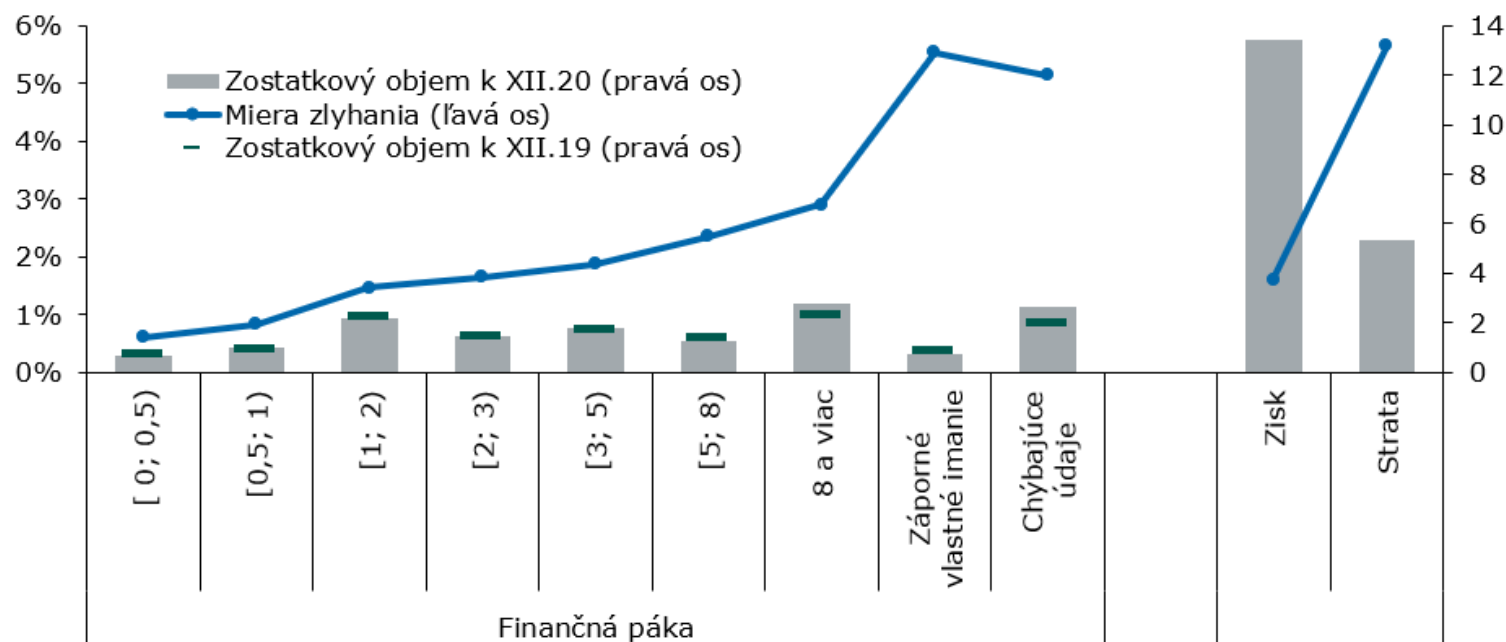

Zdroj: NBS

Vplyv koronakrízy na podnikový sektor

- V kríze najčastejšie zlyhávali úvery poskytnuté podnikom, ktoré vykázali vysokú finančnú páku alebo skončili v strate
- Výrazný vplyv na vybrané sektory – ubytovanie, stravovanie, zábava, rekreácie
- Výrazná miera kompenzácie prepadu tržieb tiež prispela k tomu, že kríza nespôsobila väčšie ťažkosti ani v oblasti likvidity

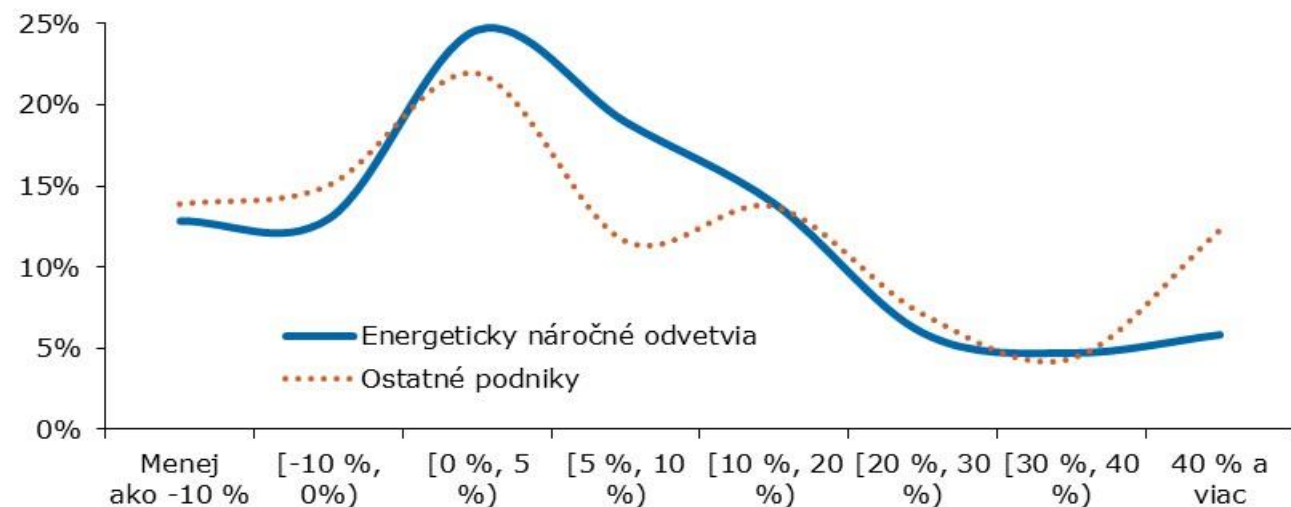
Hrubá miera zlyhania a zostatkový objem úverov poskytnutý podnikom v príslušnej kategórii (% , mld. EUR)

Zdroj: NBS

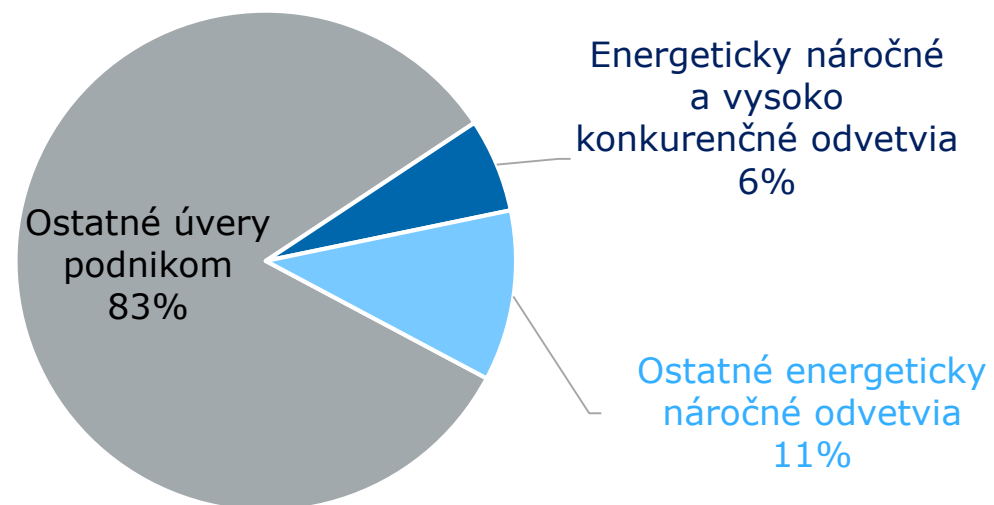
- Riziká ďalšieho vývoja pre podnikový sektor - výpadok dodávok vstupov, opätovné spomalenie medzinárodného obchodu a prudký rast cien energií
- Štvornásobný nárast cien (výsledok ponukových aj dopytových faktorov)
- Vplyv na podniky bude závisieť od rôznych faktorov:
 - Využívania hedgingu, schopnosť kompenzácie zvýšením cien výstupov, výšky ziskových marží
- Priame vystavenie bánk voči energeticky náročným odvetviam je pomerne nízke
 - Rizikom môžu byť sekundárne efekty na ďalšie podniky a celkovo vplyv na podniky s nízkymi maržami

Rozdelenie úverov poskytnutých podnikom podľa hodnôt ukazovateľa ROE k decembru 2020 (%)

Zdroj: NBS, Bisnode

Štruktúra úverov podnikom

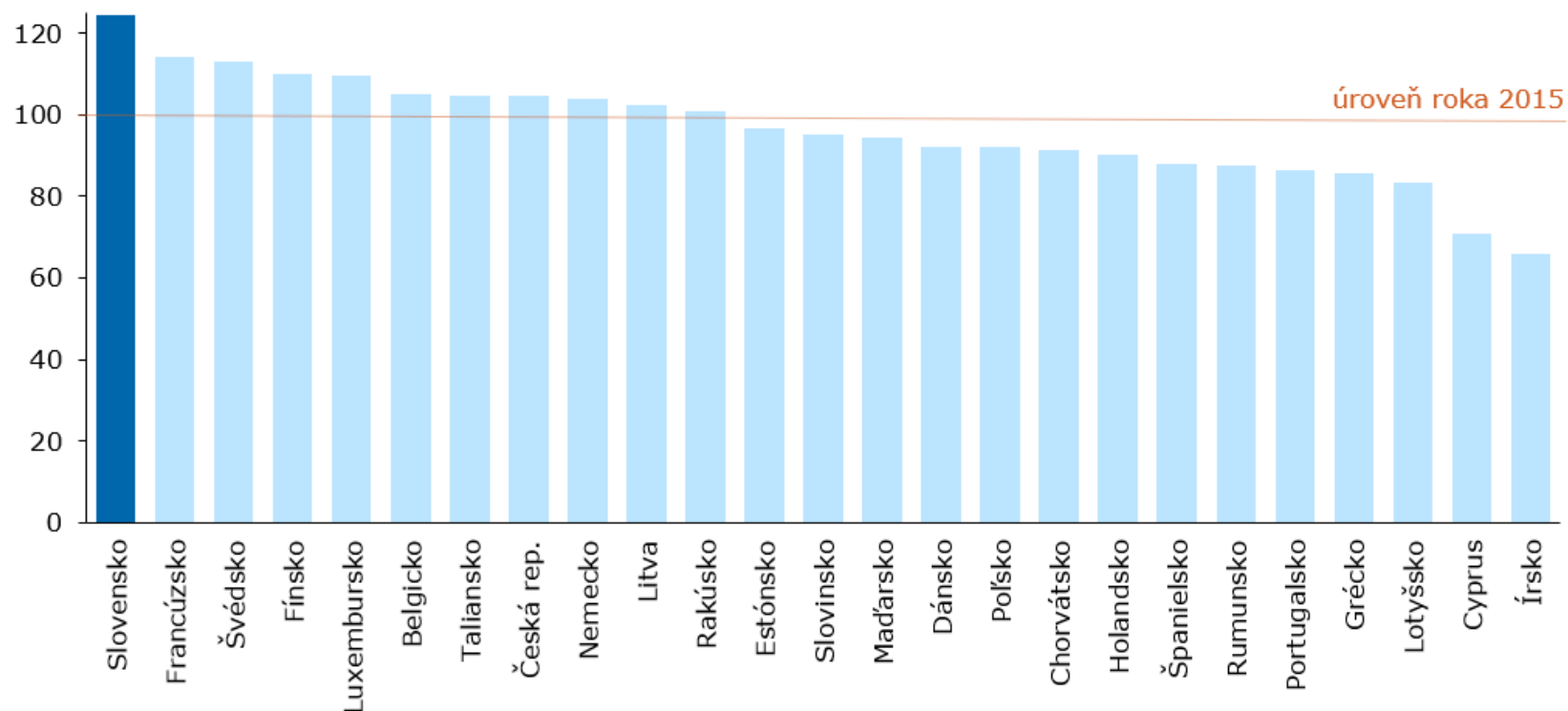

Zdroj: NBS, klasifikácia odvetví podľa EK

Rastúca zadlženost domácností

- Zadlženost domácností v pomere k ich príjmom za obdobie rokov 2015 až 2020 vzrástla najvýraznejšie v rámci EÚ – významným faktorom je aj rast penetrácie úverov (aktuálne najmä v skupine 45 až 54 rokov)

Pomer dlhu domácností k hrubým disponibilným príjmom
(hodnota v roku 2015 = 1,00)

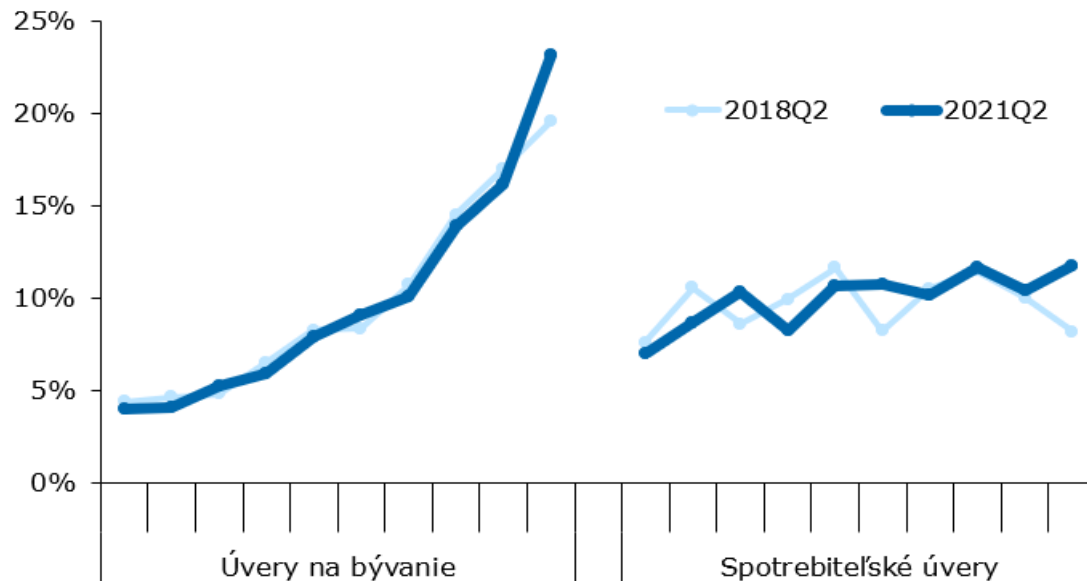

Zdroj: ECB, ESRB

Faktory zmierňujúce riziko rastu zadlženosti

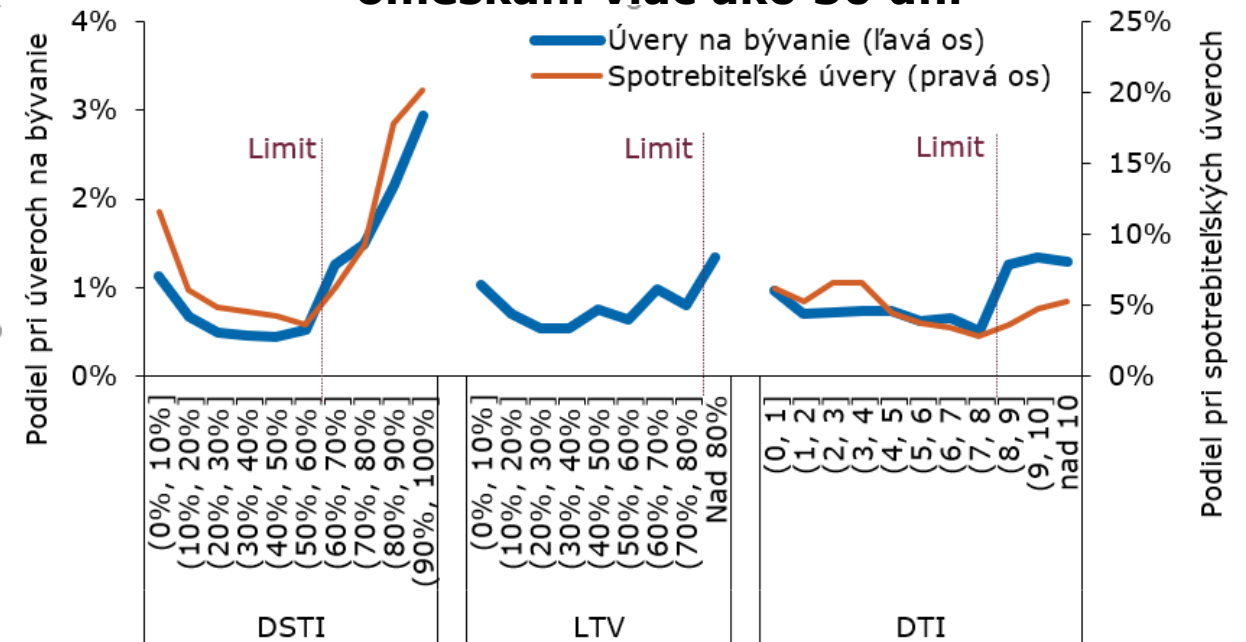
- Rast sa týka len segmentu hypoték, ktoré sú menej rizikové ako spotrebiteľské úvery
- Hypotéky sa naďalej poskytujú najmä klientom s vyšším príjmom
- Rast výšky čisto nových úverov zodpovedá rastu príjmov, nemení sa ani podiel splátok k príjmu
- Komplexný set limitov + proticyklický kapitálový vankúš (DSTI sprísnené tesne pred krízou, bez uvoľnenia v kríze), rizikovosť úverov sa zvyšuje presne na úrovni stanovených limitov

Rozdelenie nových úverov podľa príjmových skupín (%)

Zdroj: NBS

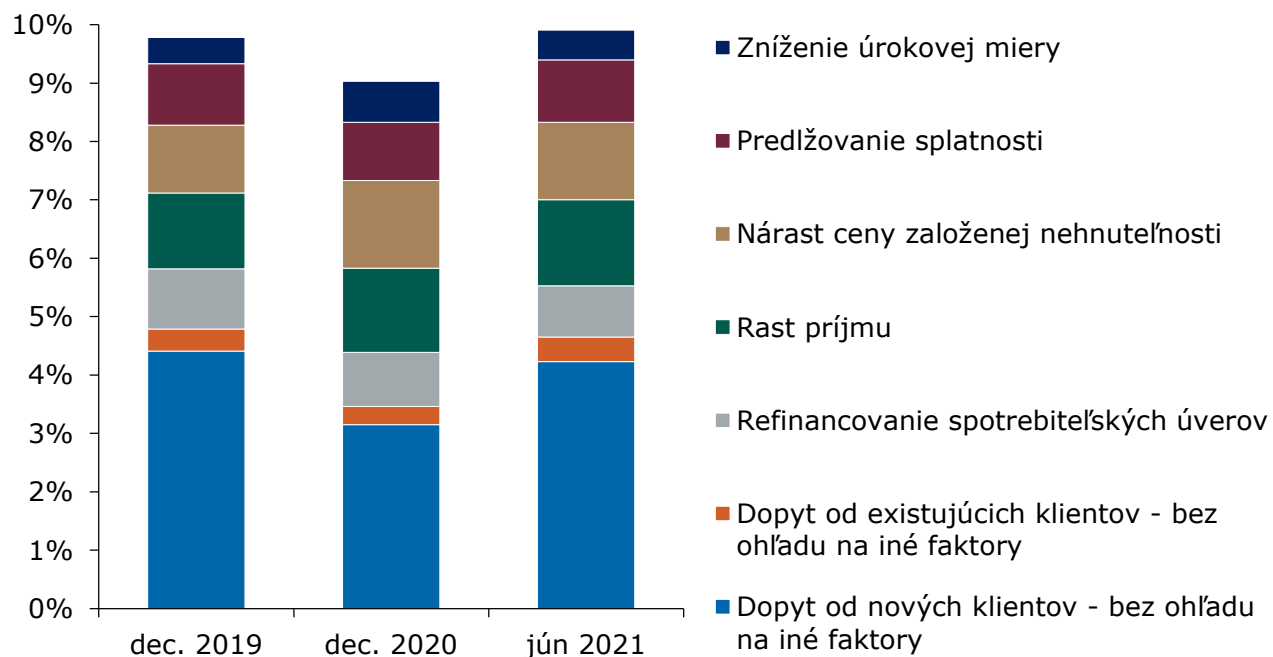
Podiel zlyhaných úverov alebo úverov v omeškani viac ako 30 dní

Zdroj: NBS

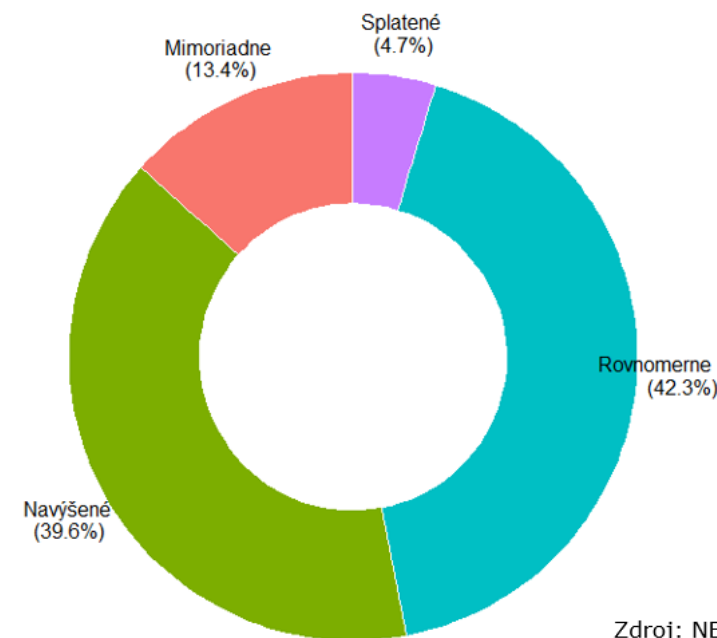
- Najvýznamnejšie riziká sú spojené s navyšovaním už existujúcich dlhov
 - Takmer polovica nových dlhov je poskytnutá už zadlženým domácnostiam – približne 40 % domácností navýšila svoj dlh
 - Výška refinancujúcich úverov rastie rýchlejšie ako príjmy, spolieha sa najmä na predlžovanie splatnosti
 - Pri navyšovaní úverov je DSTI častejšie „na hrane“
 - Len minimum domácností robí mimoriadne splátky úverov

Dekompozícia medziročného rastu úverov

Zdroj: NBS

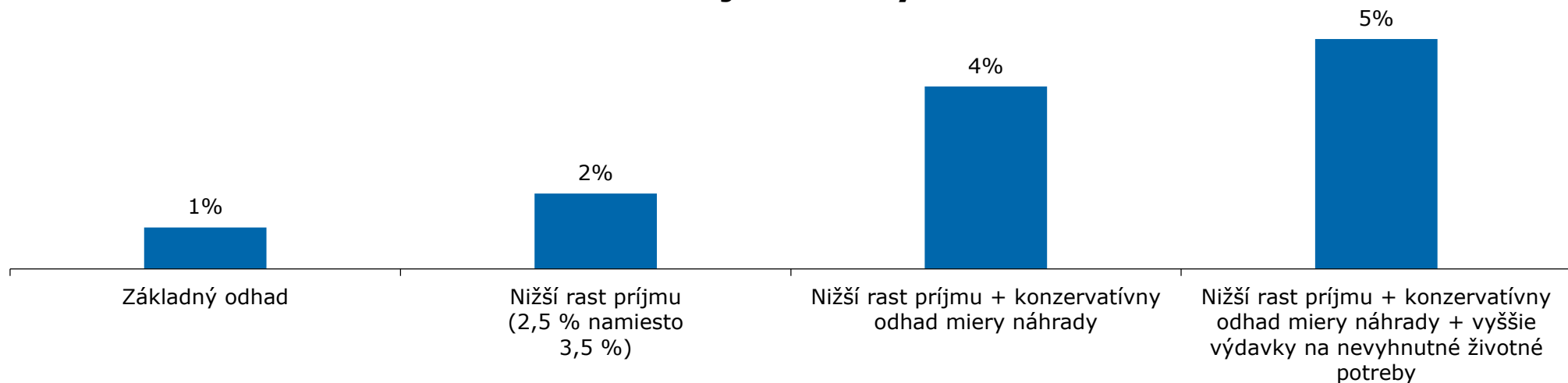
Podiely jednotlivých typov splácania úverov v období od júna 2018 do júna 2021 (%)

Zdroj: NBS

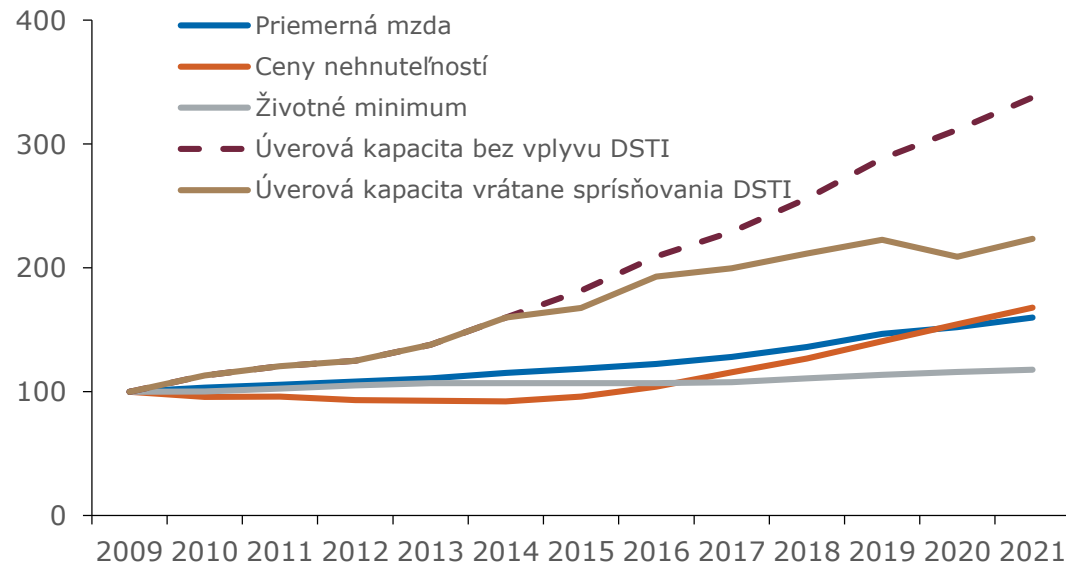
- V 2. polroku 2021 bol podiel nových úverov, ktoré budú splácané na dôchodku, historicky najvyšší
- SK už prebehlo v podiele hypoték splácaných na dôchodku niektoré krajiny EÚ, ktoré majú vyššiu zadlženosť domácností
- Pri aktuálne poskytovaných úveroch miera rizika zatiaľ nie je vysoká, ale je vystavená vysokej miere neistoty a výrazne závisí od predpokladov vývoja v budúcnosti
- Riziko môže v budúcnosti výrazne vzrásť, ak by dlžníci využili budúci rast svojich príjmov na ďalšie navyšovanie dlhu

Odhad podielu úverov v riziku nesplácania na dôchodku na celkovom objeme nových úverov

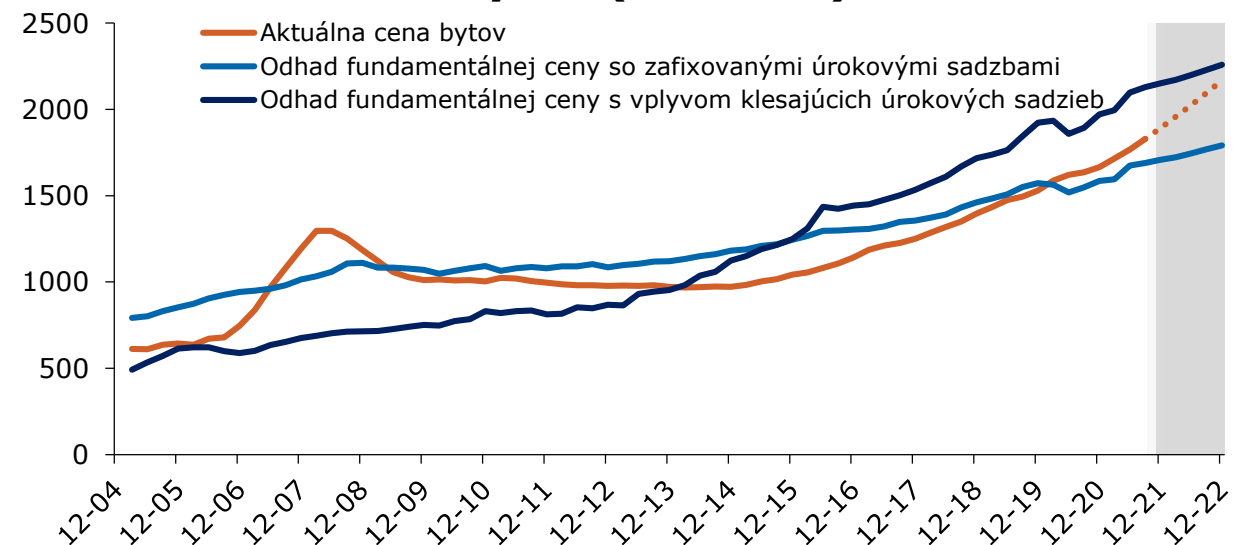

- Silný rast cien nehnuteľností v poslednom období
- Dlhodobý pohľad ukazuje, že ceny bývania začali rásť rýchlejšie ako fundamenty až v posledných rokoch
- Pomerne vysoká dostupnosť bývania a optimizmus domácností ohľadom ďalšieho ekonomického vývoja môžu prispieť k nárastu investičných nákupov nehnuteľností, keďže kvôli zvýšenej inflácii viaceré typy finančných investícií prinášajú záporný reálny výnos
- Zvyšuje sa riziko, že dynamicky rastúci trh nehnuteľností sa včas nepribrzdí a bude mu hroziť následná korekcia

Porovnanie priemernej ceny nehnuteľností s vybranými premennými (Index 2009 = 100)

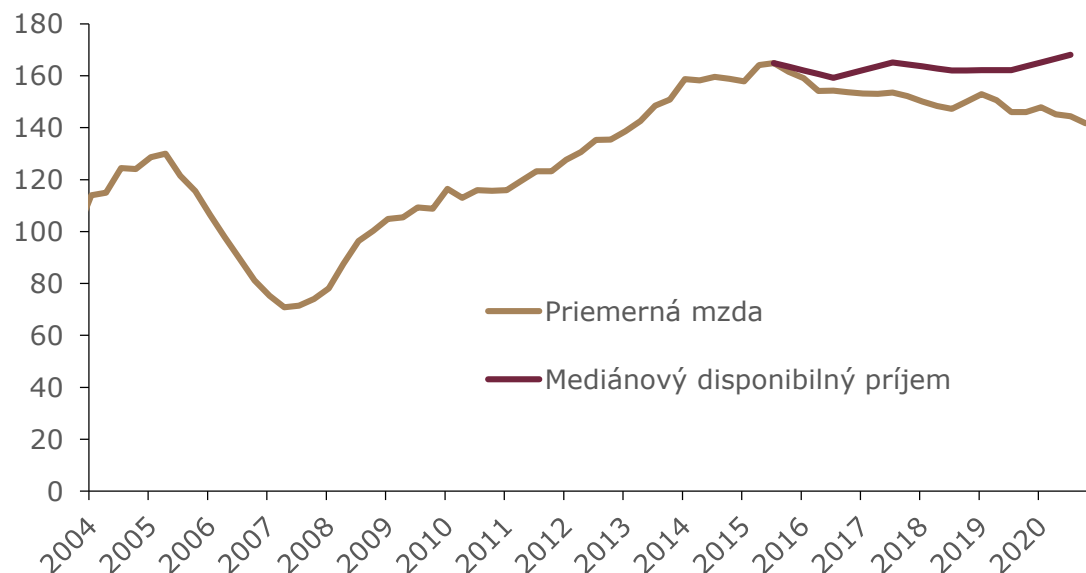

Priemerná pozorovaná a odhadovaná cena bytov (EUR/m²)

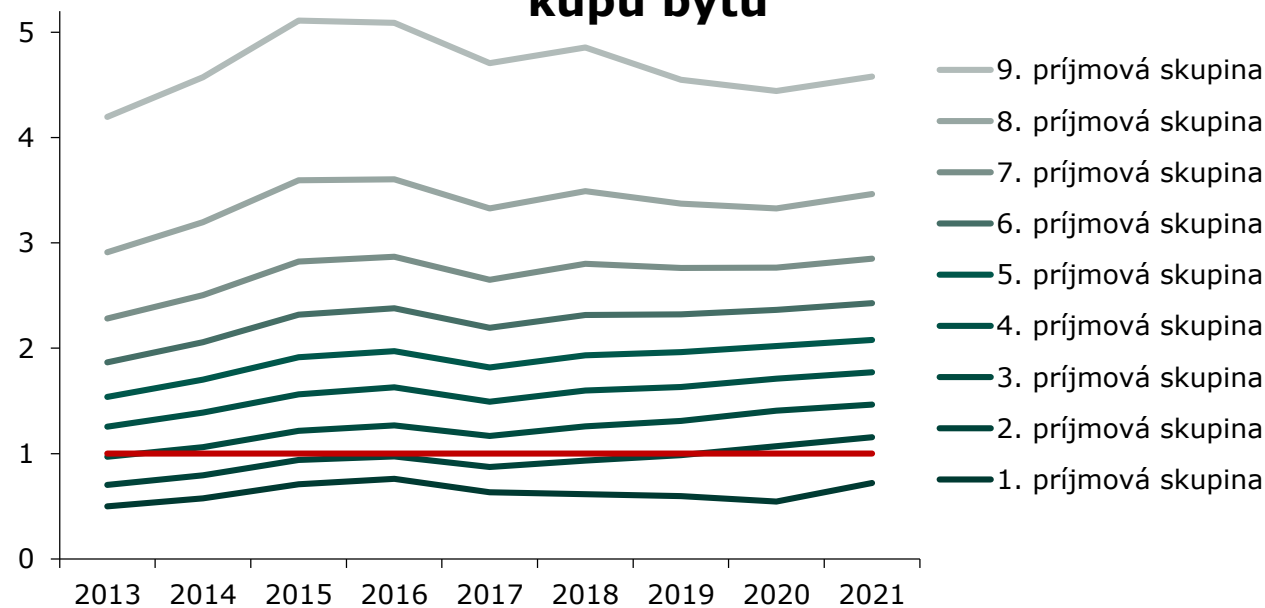

- Dostupnosť bývania je stále vysoká - kombinácia rastu príjmov a poklesu úrokových sadzieb
- Zlepšenie dostupnosti aj pri nízkych príjmových skupinách
- Pomerne vysoká dostupnosť bývania a optimizmus domácností ohľadom ďalšieho ekonomického vývoja môžu prispieť k nárastu investičných nákupov nehnuteľností, keďže kvôli zvýšenej inflácii viaceré typy finančných investícií prinášajú záporný reálny výnos
- Zvyšuje sa riziko, že dynamicky rastúci trh nehnuteľností sa včas nepribrzdí a bude mu hroziť následná korekcia

Index dostupnosti bývania, rok 2004 = 100

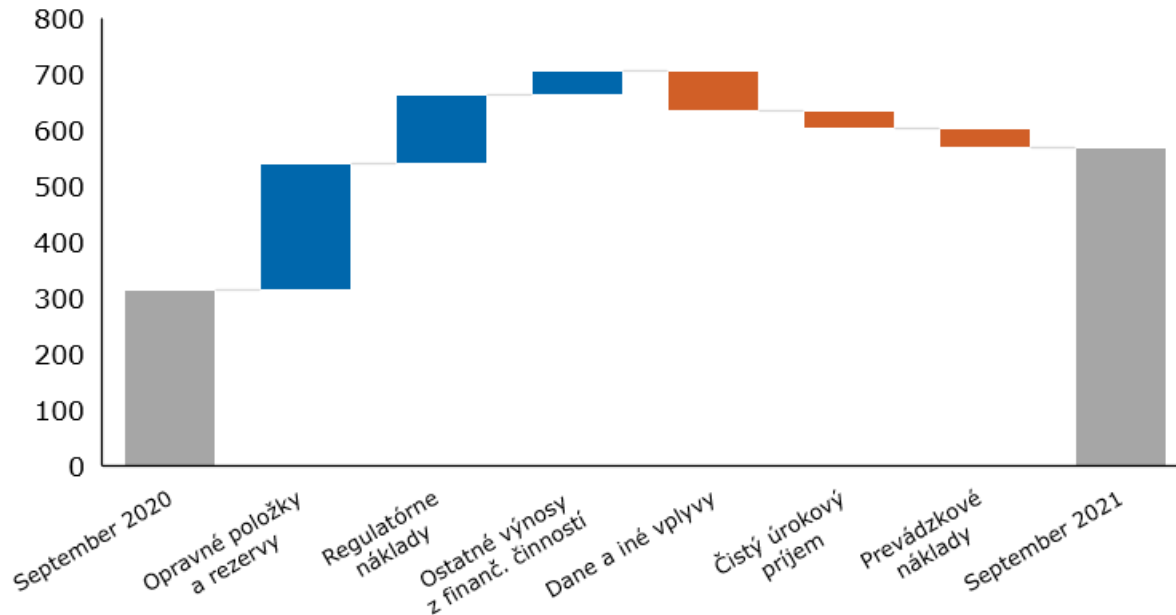

Podiel disponibilného príjmu na splátke za kúpu bytu

- K septembru 2021 medziročný rast zisku o 82 %
- Výrazná tvorba opravných položiek počas roka 2020 (najmä tzv. stage 2), v tomto roku je výrazne nižšia
- Ak by sme abstrahovali od platenia bankového odvodu, doterajší zisk za 2021 by bol na úrovni mediánu predchádzajúcich rokov
- Ďalej pokračuje pokles úrokových príjmov, hoci v nasledujúcich rokoch by sa mohol zmierniť

Čistý zisk a najvýznamnejšie faktory zmeny jeho medziročného nárastu (mil. EUR)

Zdroj: NBS

Čistý zisk bankového sektora a jeho simulácia bez platby bankového odvodu

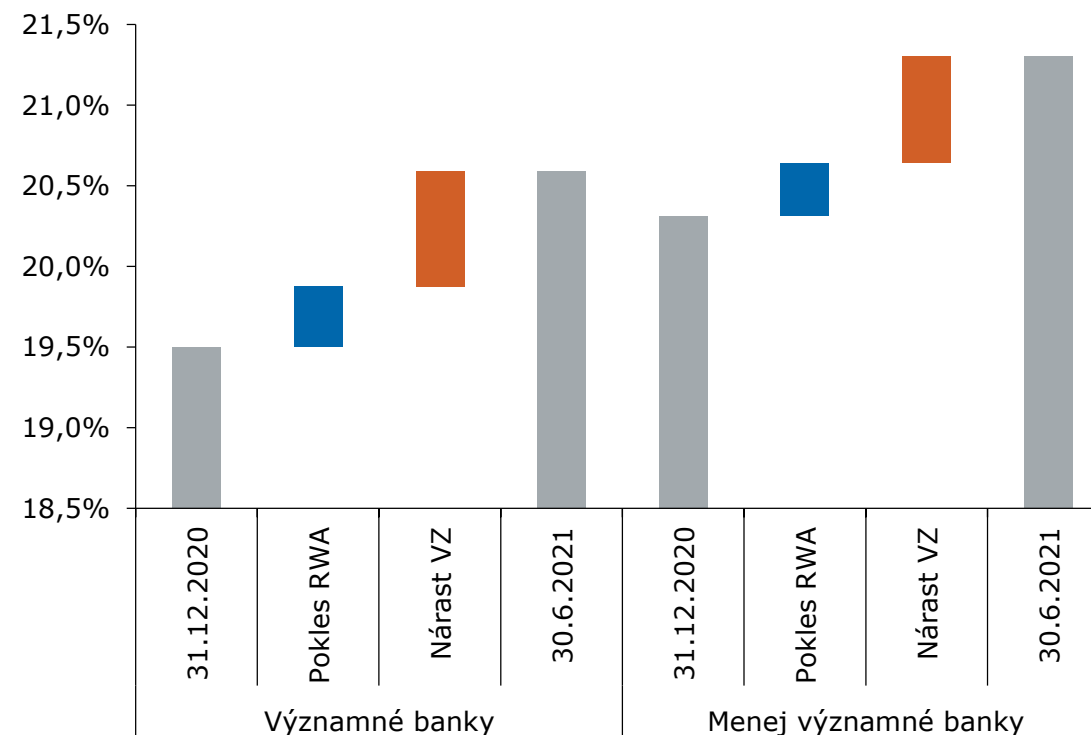

Zdroj: NBS

Poznámka: Zisk bankového sektora za prvých deväť mesiacov daného roka. Položka „zisk bez bankového odvodu“ spočíva v abstrahovaní platby bankového odvodu (2012 - 2020) a adekvátnu úpravu daňovej povinnosti. Prerušovaná čiara zobrazuje kumulatívny zisk za prvých deväť mesiacov roka 2021.

- Solventnosť bánk počas prvého polroka 2021 ďalej rástla (na 20,8 %)
- Faktory posilnenia solventnosti
 - Ponechanie 63 % zisku z roku 2020 (minulý rok: 83 %)
 - Pokles rizikovo-vážených aktív (najmä pri podnikoch)
- Voľný kapitál vzrástol na 5,3 % rizikovo-vážených aktív, čiastočne ho však môže obmedziť požiadavka na MREL

Zmeny v kapitálovej primeranosti významných a menej významných bánk

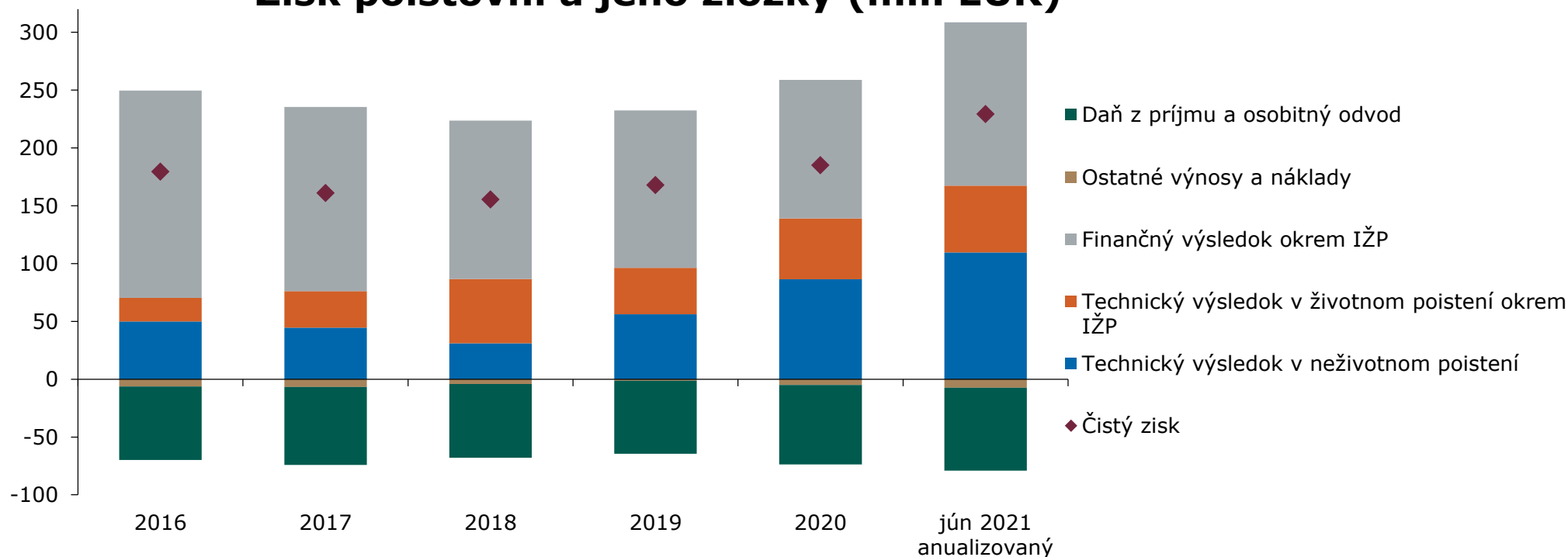

Zdroj: NBS

Poznámka: RWA - rizikovo-vážené aktíva, VZ - vlastné zdroje.

- Doterajší priebeh pandémie mal na hospodárenie slovenských poisťovní skôr priaznivý vplyv
- Zisk výrazne vzrástol, turbulencie na finančných trhoch sa ukázali ako dočasné
- Neživotné poistenie výrazne usporilo najmä na nižšom počte autonehôd (pokles škodovosti, rast pozitného)

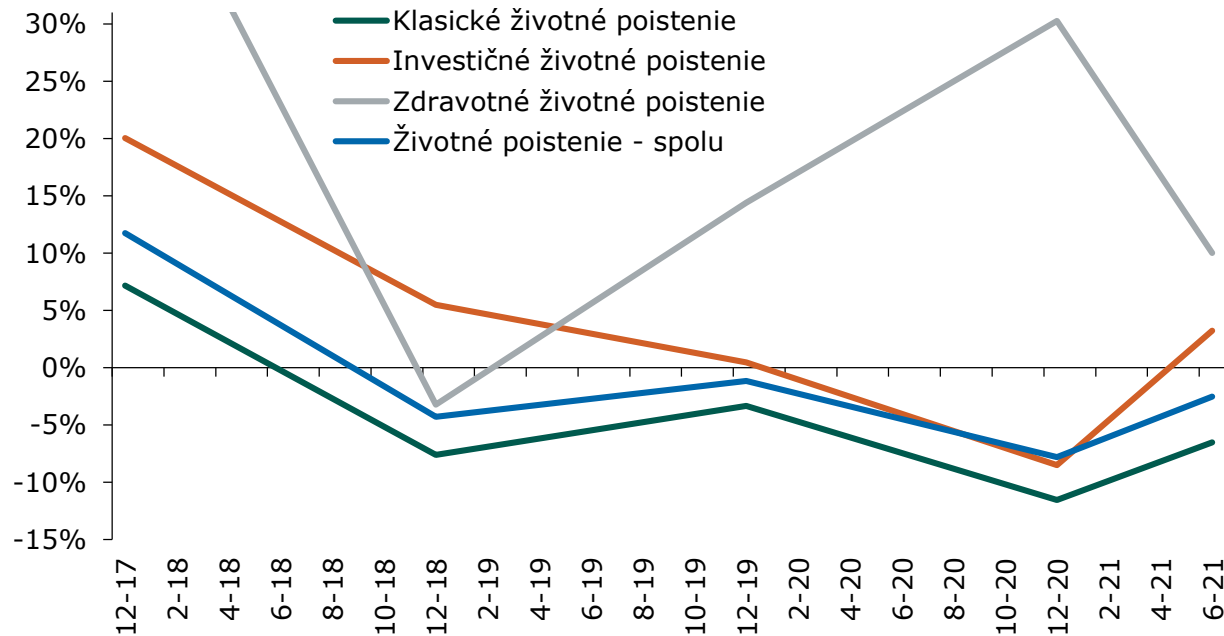
Zisk poisťovní a jeho zložky (mil. EUR)

Zdroj: NBS. Zisk k júnu 2021 bol anualizovaný vynásobením číslom dva.

- Životné poistenie prispelo k zvýšeniu zisku napriek poklesu poistného
- Priaznivé výnosy z investícií sú spojené so zmenou ich rizikového profilu
- Štrukturálne zmeny na poistnom trhu – zlučovanie poisťovní, transformácia na pobočky

Medziročný rast predpísaného poistného v odvetviach životného poistenia (%)

Zdroj: NBS.

Vývoj v podielových a dôchodkových fondoch

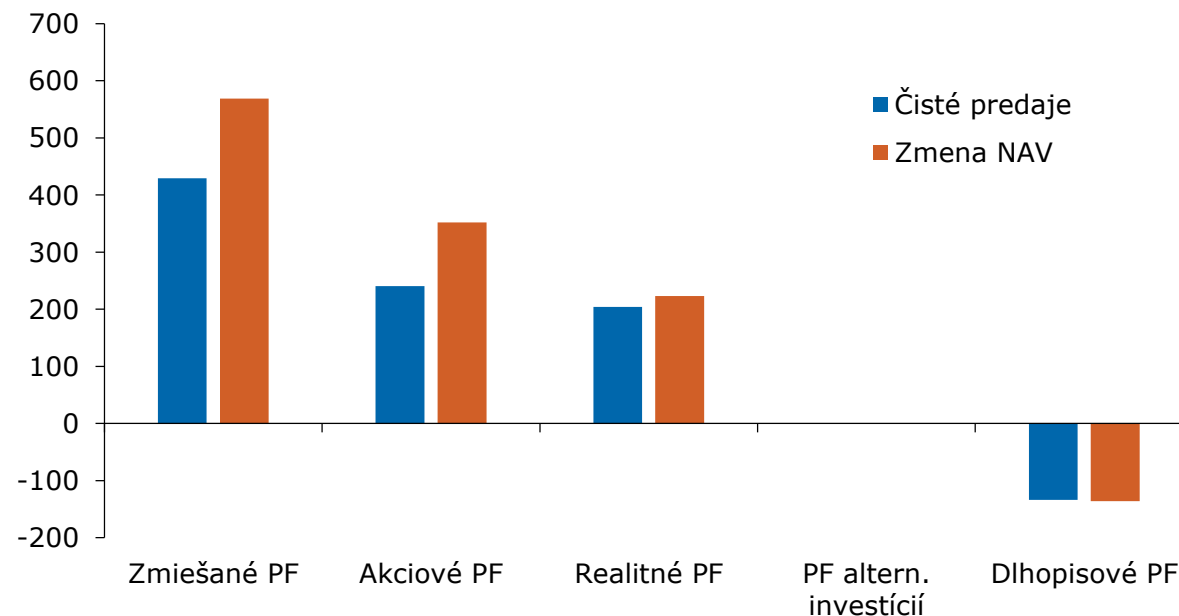
Vývoj v dôchodkovom sporení:

- Rekordný nárast majetku vo fondoch II. piliera
- Zvýšenie podielu akciovej zložky v oboch pilieroch, nárast durácie v dlhopisoch dôchodkových fondov

Vývoj v tuzemských podielových fondoch:

- Vysoká dynamika rastu čistej hodnoty aktív podporená čistými predajmi aj zhodnotením majetku
- Najvyššie predaje tradične vykázali zmiešané podielové fondy, rastie však záujem aj o akciové fondy a realitné fondy

Objem čistých predajov a zmena NAV za prvé 3 štvrtroky 2021 (mil. EUR)

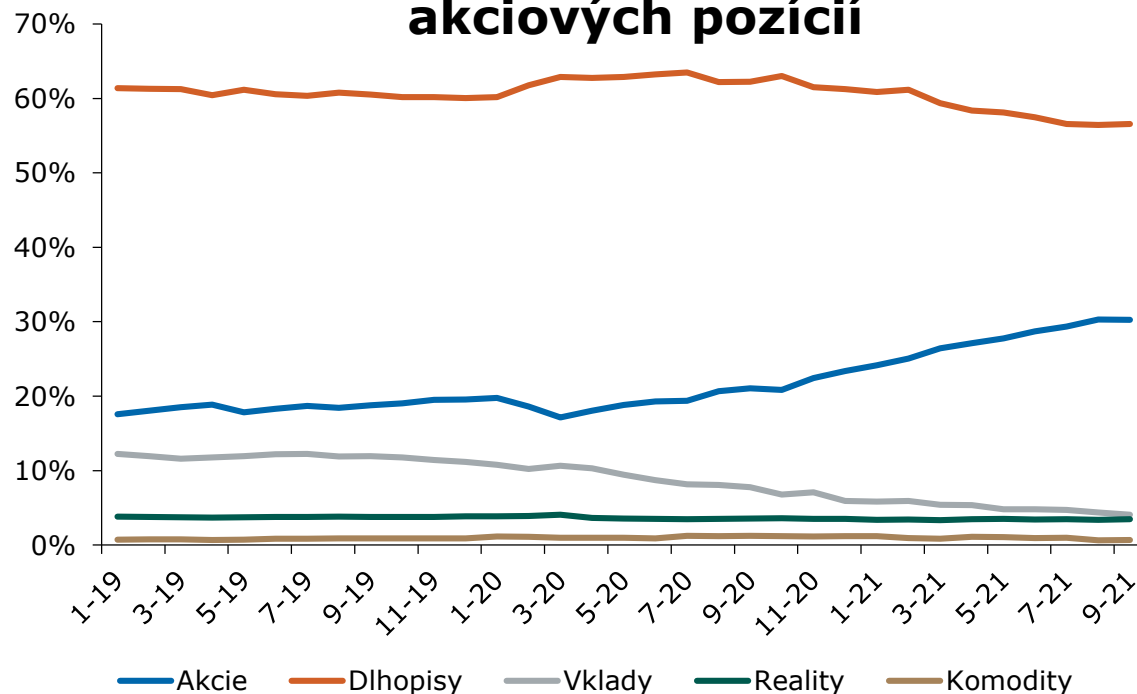

Zdroj: NBS.

Celkový pohľad na finančné aktíva domácností v správe fondov

- Po prvotnom prepade na začiatku pandémie zrýchlenie rastu – výsledok rastúcej ceny aktív a rastu miezd, ale aj aktívneho rozhodnutia domácností viac investovať
- Podiel priamych a nepriamych investícií do akcií stúpol z 20 % na začiatku roka 2020 na úroveň 30 % k septembru 2021

V štruktúre aktív domácností sa zvyšoval význam akciových pozícií

Trendy

- Finančný sektor krízu zvládol a finančná stabilita nebola narušená, obavy z ďalšieho zlyhávania úverov sa výrazne znížili
- Vďaka zníženiu nákladov a pomoci od štátu kríza nezanechala trvalejšie následky ani na sektore podnikov
- Banky aj poisťovne sú silnejšie ako pred krízou, ich zisk výrazne vzrástol

Hlavné riziká

- Rastúca zadlženosť, refinancovanie, predlžovanie splatnosti do dôchodku
 - Zrýchlenie rastu retailových úverov na dvojcifernú úroveň pri veľmi nízkych úrokových sadzbách
 - Mnohé domácnosti svoje dlhy po čase nadmerne navyšujú a predlžujú si dobu splácania
 - Zrýchlenie rastu cien nehnuteľností
 - Jeden z najrýchlejších rastov v EÚ
 - Rastie riziko možného nadhodnotenia cien nehnuteľností
- Vplyv prudkého rastu cien energií a problém v dodávateľsko-odberateľských vzťahoch na podnikový sektor
 - Výzvou je aj postupná zmena na zelenú ekonomiku

- **Aktuálne nastavenie limitov považujeme vo všeobecnosti za dostatočné a vhodne nastavené**
 - Existuje určitý priestor na stanovenie jasnejších pravidiel, ako posudzovať príjem klienta pri prechode do dôchodkového veku
 - Pokiaľ by sa riziká v strednodobom horizonte ďalej prehlbovali, NBS je v prípade potreby pripravená reagovať aj úpravou nastavenia makroprudenciálnej politiky
 - Pri ďalšom raste cyklických rizík alebo nerovnováh môže vzniknúť potreba sprísnenia aj ďalších nástrojov
- **Proticyklický kapitálový vankúš**
 - Riziká spojené s krízou do veľkej miery odzneli, znižovanie vankúša nie je potrebné
 - Je potrebné monitorovať riziká spojené s expanzívnou fázou finančného cyklu
 - Zvýšenie vankúša zatiaľ nie je potrebné, ale v prípade pokračovania kumulácie nerovnováh sa táto otázka môže v roku 2022 znova otvoriť

Ďakujem za pozornosť

Marek Ličák

riaditeľ odboru finančnej stability